

МЕДИЧНЕ ПРАВО

Семен Стеценко,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент

Національної академії правових наук України,

заслужений діяч науки і техніки України,

суддя Верховного Суду

ORCID: 0000-0002-4350-2321

DOI

Леся Сич,

доктор філософії в галузі публічного управління

та адміністрування, провідний фахівець

Навчально-методичного відділу

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0002-1019-6348

DOI 10.32782/2306-9082/2024-53-6

УДК 351.77:616-089.843(477)

Правові засади розбудови національної системи трансплантології у контексті світових тенденцій розвитку

Трансплантація – прогресивний і дієвий метод лікування, що набуває розвитку в нашій країні і одночасно є трендовим явищем у світі. Надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації є складним багатокomпонентним процесом, який вимагає високого рівня організації взаємодії всіх його ланок, а з позиції реалізації – обумовлює формування складної багаторівневої системи. Ефективність використання цього методу лікування значною мірою визначає регулюючий

вплив держави як на застосування трансплантації, так і здійснення діяльності, пов'язаної з нею.

Серед факторів, що зумовлюють актуальність належного правового забезпечення трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині, автори монографії про правові засади формування єдиного медичного простору зазначають:

– висока залежність якісного розвитку трансплантології як галузі науки та сфери практичної медичної

діяльності від положень чинного законодавства, зокрема від визначеного порядку забору органів і тканин з організму мертвої людини (презумпція згоди чи презумпція незгоди);

– постійна нестача донорських органів, яка на сьогодні є загальносвітовою проблемою, що ускладнюється стабільною тенденцією до збільшення чисельності осіб, яким необхідна трансплантація. Значною мірою це пов'язано з неналежним організаційно-правовим забезпеченням процедури інформування населення про соціальну сутність пересадки [1, с. 566–567].

На сьогодні реалізується ряд заходів, спрямованих на розбудову надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації, проте вони не мають належного системного характеру, обумовлюють розвиток лише окремих аспектів застосування трансплантації чи здійснення діяльності, пов'язаної з нею, як-то збільшення кількості центрів трансплантації, виконання раніше не здійснюваних видів трансплантації тощо, і не забезпечують повну відповідність між існуючою потребою і фактичним наданням медичної допомоги із застосуванням трансплантації для громадян нашої країни.

Розширення можливостей щодо збереження життя людей чи покращення його якості на тлі зростаючого попиту і прогресуючої лояльності суспільства обумовлює необхідність дотриманням світового вектору і розвитку такого методу лікування як трансплантація на теренах нашої держави, зокрема, шляхом розбудови національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації.

Аналіз доступної літератури засвідчує відсутність комплексних наукових розробок, присвячених питанням розвитку національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації в Україні чи дотримання нашою

країною світових тенденцій у сфері діяльності, пов'язаної з трансплантацією, що в свою чергу спонукало авторів для написання цієї статті.

Розбудова дієвої і ефективної системи донорства і трансплантації як в кожній окремій країні, так і на глобальному рівні має важливе значення на шляху створення умов для розкриття всього потенціалу можливостей надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації і, зокрема, розв'язання загальносвітової проблеми нестачі донорського матеріалу для проведення трансплантацій та зростання розриву між потребою донорських органів і фактичним донорством. Разом з тим, застосування у світовій практиці, серед іншого, різних правових механізмів регулювання вилучення донорських органів, створення унікальних організаційних структур систем надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації, призводить до формування відмінних між собою національних систем донорства і трансплантації, які досягають різного рівня успіху або ж не досягають бажаного результату, обумовлюючи необхідність їх наукового аналізу та розробки рекомендацій щодо удосконалення та розвитку [2].

Однією з недавніх таких подій у науковому світі донорства і трансплантації, став міжнародний форум 2023 року, ініційований Трансплантаційною організацією Квебеку та організований Канадською програмою донорства і трансплантації у партнерстві з багатьма національними та міжнародними організаціями з донорства та трансплантації. Результати роботи даного форуму дозволяють встановити основні фактори, які обумовлюють сучасний світовий вектор розвитку сфери діяльності, пов'язаної з трансплантацією.

По-перше, це – політичне та законодавче визначення донорства та трансплантації органів і тканин у країні.

Адже, на думку учасників форуму, саме закон концентрує політичну волю і є одним з вирішальних інструментів, який дозволяє покращити показники ефективності донорства та трансплантації у спосіб, сумісний з притаманними кожній окремій країні етичними засадами, культурними та соціальними факторами. Основними напрямками, на яких акцентовані експертні, консенсусні рекомендації для законодавців та політиків з фундаментальних питань, що лежать в основі систем донорства та трансплантації у всьому світі, є: а) юридичні визначення та законодавча сфера застосування, б) вимоги до надання згоди на донорство, в) порядок розподілу органів і тканин, г) функціонування системи донорства і трансплантації, ґ) проведення трансплантації за межами країни та питання запобігання торгівлі органами [3].

По-друге, – архітектура організації донорства органів. Виникнення та впровадження нових технологій та практик у національні системи донорства і трансплантації нерідко супроводжується появою проблем, зокрема, етичних та логістичних. Уникнення негативних наслідків таких новацій обумовило формулювання експертних рекомендацій щодо структури та функціонування систем донорства та трансплантації органів і тканин у визначенні маркерів та елементів безпечної, справедливої та прозорої системи донорства і трансплантації, яка максимізує потенціал кількості врятованих життів завдяки донорству органів. Такі рекомендації включають необхідність державної та професійної освіти, процеси забезпечення своєчасного направлення пацієнтів, які є потенційними донорами, та належного дотримання стандартів діяльності у цій сфері, і спрямовуються на зацікавлені сторони, що працюють над створенням або вдосконаленням існуючих систем донорства і трансплантації [4].

По-третє, це – моделі згоди та реєстри донорства як найбільш публічні аспекти системи донорства та трансплантації органів і тканин. Означене питання стало одним з ключових під час проведення форуму, оскільки вибір чи зміна моделі організації системи донорства і трансплантації, зокрема, її правове регулювання на сьогоднішній день є актуальним для багатьох країн, які прагнуть розвинути або удосконалити національну систему донорства і трансплантації. Висновки роботи форуму за цим напрямком акцентували увагу на відсутності єдиної універсальної моделі згоди, яка могла б бути рекомендована як така для різних країн, важливого значенні факторів, які сприяють успішному впровадженню моделей згоди (стан правового врегулювання, наявність відповідних механізмів реалізації, підтримка суспільства), а також, на найціннішому ресурсі системи донорства і трансплантації, який необхідно зберігати, покращувати і збільшувати у процесі впровадження чи зміни моделі згоди, – довірі громадськості. Крім того, у рекомендаціях підкреслювалася необхідність адаптації всіх трьох предметів обговорення до правових, соціальних та економічних норм та реалій системи донорства і трансплантації країни, а також важливість послідовності змін в системі донорства і трансплантації з метою збереження суспільних цінностей на всіх рівнях процесу. Автори рекомендацій засвідчили, – успіх моделі, з точки зору як збільшення донорської і трансплантаційної діяльності, так і захисту прав людей, які є потенційними донорами, залежить від ретельно сформованих законодавства, інфраструктури системи донорства і трансплантації та культури донорства даної території [5].

Результати роботи зазначеного форуму дозволяють узагальнити визначення сучасного світового вектору розвитку сфери діяльності, пов'язаної

з трансплантацією, як формування дієвої і справедливої системи донорства і трансплантації (як на національному так і на глобальному рівні), в межах якої визначаються оптимальні правові засади надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею, які реалізуються за рахунок відповідних організаційно-правових, економічних та інших механізмів, засобів, методів і інструментів їх впровадження, у відповідності до потреб і вимог суспільства та за його підтримки.

Вважаємо, дотримання такого вектору має стати визначальним для України, зокрема, у формуванні державної політики у сфері діяльності, пов'язаної з трансплантацією, задля досягнення якнайкращих результатів і ствердження на світовій арені у цій сфері. Виходячи з такого спрямування, проаналізуємо правові засади і теперішній стан функціонування системи донорства і трансплантації в нашій країні.

Правовий простір застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, в широкому розумінні формують Конституція України, Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, акти органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, міжнародно-правові акти (договори, стандарти, декларації тощо), судові рішення тощо, положення яких безпосередньо чи опосередковано формують правові засади надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації в Україні.

Вузьке ж розуміння такого правового поля обумовлюється спеціальним законом – Законом України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» [6] (далі – Закон) та відповідними підзаконними нормативно-правовими актами, які безпосередньо регулюють застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею.

Означене правове поле встановлює не лише засади, а й визначає правила та вимоги до застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею, як в цілому, так і врегульовуючи окремі її аспекти. Предметом такого правового поля є визначені законом принципи застосування трансплантації; державна політика у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею; основні засади організації трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею, які законодавець встановлює через суб'єктів організації та надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею, їх повноваження та функції, трансплант-координацію, участь громадськості, фінансове забезпечення; умови та порядок застосування трансплантації реципієнту, вилучення анатомічних матеріалів у живих донорів та при посмертному донорстві; права, соціальний захист живого донора та відповідальність за порушення законодавства про трансплантацію тощо.

Однак, беручи до уваги значну кількість і неоднорідність нормативно-правових актів досліджуваної сфери, констатуємо, – перед суб'єктами правотворчої та правозастосовчої діяльності постають завдання недопущення колізій і прогалин у законодавстві, забезпечення можливості реалізації відповідних форм, засобів та інструментів для реалізації визначених державою правил, забезпечення своєчасного реагування на зміну викликів і можливостей у досліджуваній сфері та їх швидке відображення у нормативно-правовій базі.

У сьогоденні одним з ключових факторів проблематики організації і надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації в Україні є невідповідність між встановленими правовими засадами і вимогами та механізмами їх реалізації.

Обґрунтовуючи свою думку, проаналізуємо нині діючий механізм формального закріплення рішення особи щодо донорства, який відповідно до загальних засад застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею, має бути, в першу чергу, нескладним і доступним для кожного.

Чинне законодавство передбачає декілька видів заяв, які визначають ставлення особи щодо донорства, серед яких: згода чи незгода на посмертне або живе донорство, призначення повноважного представника, відкликання попередньо наданих заяв. Такі заяви «подаються фізичною особою у письмовій формі трансплант-координатору будь-якого закладу охорони здоров'я або працівнику спеціалізованої державної установи «Український центр трансплант-координації» чи шляхом заповнення електронної форми відповідної заяви через Єдиний державний веб-портал електронних послуг» [5], після чого відбувається внесення користувачем Єдиної державної інформаційної системи трансплантації (далі – ЄДІСТ) (трансплант-координатором чи працівником спеціалізованої державної установи «Український центр трансплант-координації» (далі – СДУ «УЦТК»), уповноваженим на такі дії) відповідної інформації до ЄДІСТ.

Оскільки механізм подання електронної форми на теперішній час не є дієвим, особі, яка виявила бажання формально закріпити своє рішення щодо донорства, у пошуках трансплант-координатора чи особи, уповноваженої зафіксувати таке волевиявлення, необхідно звернутись або до СДУ «УЦТК», або до центру трансплантації, яких станом на сьогодні налічується тридцять два на всю територію України, або, у кращому випадку, до опорного закладу охорони здоров'я у госпітальному окрузі.

Враховуючи ресурси часові, матеріальні, особистісні, які необхідно задіяти особі, що виявила бажання

зареєструвати своє рішення щодо донорства, констатуємо, – нині діючий механізм надання особистої заяви на згоду або незгоду на донорство органів чи фіксації зміни рішення особи є складним і вимагає від громадян не аби якої цілеспрямованості.

Подальший аналіз організації і надання медичної допомоги із застосування трансплантації в Україні дозволяє встановити основні у сьогоденні недоліки такого процесу, серед яких: розбалансованість діяльності; відсутність системного підходу і стратегічного планування; дисбаланс і невідповідність розвитку одних елементів відповідно до інших; наявність колізій і прогалин у правовому полі; низький рівень охоплення і слабкий вплив держави на суспільну думку в контексті формування позитивного ставлення до культури донорства; майже відсутнє і слабе наукове та експертно-аналітичне обґрунтування теперішнього стану і впроваджуваних змін.

Враховуючи аналіз світових тенденцій та правових засад системи донорства і трансплантації в нашій країні, вважаємо, – на сьогоднішній день організація і надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації в Україні вимагає систематизації, уніфікації і приведення у відповідність існуючих правових засад, вимог і механізмів їх реалізації за рахунок удосконалення діючих і розробки нових.

Як шлях досягнення перших двох (систематизації, уніфікації) пропонуємо введення такого поняття як «національна систем надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації», а останнього (приведення у відповідність існуючих правових засад, вимог і механізмів їх реалізації) – пропозиції щодо її розвитку.

Під національною системою надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації пропонується розуміти системне явище, в якому структурні складові (підсистеми,

елементи, методи, засоби, інструменти тощо) об'єднані єдиною метою функціонування – організація і надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації в Україні.

Складовими національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації визначаються: а) організаційно-правова; б) економічна; в) соціальна; г) іміджева; г) міжнародне співробітництво України у сфері діяльності, пов'язаної з трансплантацією. Невід'ємною і визначальною частиною національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації є державне регулювання у сфері діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні.

Основними завданнями для розбудови національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації є: 1) своєчасне удосконалення механізмів, засобів, методів, інструментів організації й надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею, відповідно до змін викликів часу, науково-технологічного розвитку та запитів суспільства; 2) наукова та експертно-аналітична оцінка діяльності національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації й впроваджуваних до неї змін.

В межах удосконалення організаційно-правової складової національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації розглядається питання законодавчого закріплення моделі обов'язкового вибору, за якої кожен громадянин країни зобов'язується формально закріпити своє рішення щодо згоди або відмови від донорства. Його реалізація обумовлює необхідність внесення змін до Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», відповідних підзаконних нормативно-правових актів, та

впровадження механізмів її реалізації. Як такі, можливі: формальне закріплення рішення особи щодо донорства через застосунок «Дія», де така позиція визначається обов'язковою, а інформація є конфіденційною; встановлення статусу щодо донорства як обов'язкової інформації про пацієнта, яка заповнюється під час підписання декларації з сімейним лікарем, або під час першого звернення повнолітньої особи за медичною допомогою; обов'язкова фіксація рішення особи щодо донорства у посвідченні водія.

Як один з нагальних засобів удосконалення означеної складової розглядаємо правове урегулювання поліпшення доступності для громадян формального закріплення рішення щодо донорства через запровадження додаткового механізму реєстрації такого волевиявлення за участі лікарів загальної практики – сімейних лікарів. Такий механізм передбачає: 1) звернення особи з метою формального закріплення рішення щодо донорства до лікаря загальної практики – сімейного лікаря; 2) уповноваження лікарів загальної практики – сімейних лікарів отримувати, формувати та передавати регіональним трансплант-координаторам пакет документів, необхідний для створення відповідної картки в ЄДІСТ; 3) створення трансплант-координатором на основі таких документів відповідної картки в ЄДІСТ; 4) утворення та забезпечення функціонування спеціального захищеного порталу зв'язку між регіональними трансплант-координаторами та сімейними лікарями для пересилання відповідних документів.

Станом на сьогодні потребує нормативно-правового урегулювання проблематика протилежних рішень чи встановлення ієрархії прийняття рішення щодо посмертного донорства серед осіб, уповноважених приймати таке рішення, у разі якщо померла особа не висловила за життя своєї згоди або незгоди на посмертне донорство чи не

призначила повноважного представника, який після смерті особи надасть згоду на вилучення з її тіла анатомічних матеріалів. Вирішення означеного питання можливе шляхом утворення спеціалізованої робочої групи Міністерства охорони здоров'я України для формування оптимальних механізмів реалізації та подальшого внесення змін до відповідних нормативно-правових актів.

Необхідною умовою для розбудови національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації є розвиток державно-приватного партнерства у сфері діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні. Шляхом його реалізації вбачається співпраця Міністерства охорони здоров'я України і Товариства з обмеженою відповідальністю «ХЕЛСІ Україна» у частині організації та надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації. Метою такої співпраці є формування позитивного іміджу національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації за рахунок реалізації інформаційної кампанії держави щодо підвищення культури донорства, де «HELSI» є інструментом оповіщення громадян щодо потреби донорського матеріалу, можливостей такого методу лікування як трансплантація та можливостей і механізмів формального закріплення рішення громадян стосовно донорства тощо. Ціль такої співпраці – поширення через веб-сайт чи мобільний застосунок «HELSI»: 1) соціально-довідкової інформації стосовно донорства і трансплантації, зокрема, інформації, спрямованої на популяризацію культури донорства; 2) довідкової інформації щодо порядку формальної реєстрації волевиявлення особи щодо донорства; 3) довідкової інформації щодо трансплант-координаторів і центрів трансплантації, їх місце розташування та контакти тощо.

Дотримання загальних засад здійснюваного реформування системи охорони здоров'я України в частині формування ринкових відносин у наданні медичних послуг, а саме, – функціонуванні недержавних інституцій, обумовлює необхідність сприяння розвитку останніх у сфері діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні. Серед таких – громадські організації, заклади охорони здоров'я комунальної форми власності, уповноважені надавати медичну допомогу чи здійснювати діяльність, пов'язану з трансплантацією, неурядові міжнародні організації у цій сфері, недержавні засоби масової інформації тощо.

Беззаперечно дієвим і необхідним для розбудови національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації є посилення її іміджевої складової. Останнє повинно мати два рівні спрямування: на національному – це формування довіри суспільства до національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації; на міжнародному – формування у світі позитивного іміджу України щодо питань донорства і трансплантації. Реалізацію означеного обумовлюють: 1) якісне надання медичних послуг у сфері діяльності, пов'язаної з трансплантацією в Україні; 2) поліпшення доступності для громадян формального закріплення рішення щодо донорства; 3) належна інформаційна кампанія держави щодо формування культури донорства у суспільстві і позитивного ставлення до такого методу лікування як трансплантація; 4) цілеспрямована робота Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства закордонних справ України та Міністерства цифрової трансформації України у напрямку посилення позицій нашої держави як країни, що забезпечує надання медичної допомоги на відповідному до міжнародних вимог рівні.

Визначальним фактором для успішної розбудови національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації є забезпечення системної наукової та експертно-аналітичної оцінки її діяльності. Пропонованим шляхом реалізації зазначеного є введення в структуру СДУ «УЦТК» відповідного підрозділу, метою функціонування якого є наукова та експертно-аналітична оцінка діяльності національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації та впровадження до неї новацій. Задля забезпечення фаховості діяльності такого підрозділу його штат повинні формувати: фахівці-управлінці з різних напрямів діяльності національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації (юристи, економісти, фахівці у галузі логістики і міжнародного співробітництва тощо); позаштатні фахівці (лікарі-практики – експерти у сфері здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією) та інші представники наукової спільноти у сфері діяльності, пов'язаної з трансплантацією.

Цінність здоров'я для кожної людини важко переоцінити. Раніше ми зазначали, «право на здоров'я у якості першооснови відображеного у Конституції України права на охорону здоров'я, має всі підстави вважатись конституційною цінністю. Чи є такою цінністю те благо, яке держава гарантує охороняти для кожного? Без всякого сумніву. Скажемо більше: за певними ознаками, здоров'я є більш важливою категорією для людини, аніж навіть її права. Для нездорової людини, яка має відхилення від нормальних медичних показників, яка можливо потребує сторонньої допомоги для забезпечення своїх основних життєвих потреб, права

людини стають менш значущими. Не маючи фізичної змоги для їх задоволення, людина нерідко сприймає свої права як теоретичну конструкцію, яка не може бути фактично реалізована за причиною вад у стані здоров'я» [7, с. 170].

Саме тому дотримання сучасного світового вектору розвитку сфери діяльності, пов'язаної з трансплантацією, на думку авторів, може забезпечити формування сприйняття надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею, через призму системності явищ, опосередковане у національній системі надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації. Останнє сприятиме покращенню забезпечення як першого (застосуванням трансплантації), так і другого (здійснення діяльності, пов'язаної з нею), обумовить уніфікований, систематизований підхід до їх удосконалення та розвитку, а також дозволить оптимізувати механізми, засоби і методи впливу держави на сферу діяльності, пов'язану з трансплантацією, задля урятування якнайбільшої кількості життів громадян нашої країни шляхом забезпечення відповідності між існуючою потребою і фактичним наданням медичної допомоги із застосуванням трансплантації в Україні.

Відтак, затребуваними напрямками подальших наукових розвідок є різностороннє дослідження національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації як системного явища, зокрема, аналіз взаємодії її складових елементів, злагодженість їх функціонування, наявність і дієвість відповідних механізмів, методів і інструментів, необхідність їх удосконалення відповідно до викликів часу тощо.

Список використаних джерел

1. Єдиний медичний простір України: правовий вимір : монографія / за заг. ред. С. Г. Стеценка. Харків : Право, 2022. 672 с.
2. Resolution, W. H. A. 63.22 Human organ and tissue transplantation, adopted by World Health Assembly on 21 May 2010. URL: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA63-REC1/WHA63_REC1-en.pdf (date of access: 24.08.2023).
3. Legislation and policy recommendations on organ and tissue donation and transplantation from an International Consensus Forum / M. Toews et al. Transplantation Direct. 2023. Vol. 9, no. 5. P. e1395. URL: <https://doi.org/10.1097/txd.0000000000001395> (date of access: 24.03.2024).
4. Organ donation organization architecture: recommendations from an International Consensus Forum / C. Williment et al. Transplantation Direct. 2023. Vol. 9, no. 5. P. e1440. URL: <https://doi.org/10.1097/txd.0000000000001440> (date of access: 24.03.2024).
5. Organ and tissue donation consent model and intent to donate registries: recommendations from an International Consensus Forum / P. Walton et al. Transplantation Direct. 2023. Vol. 9, no. 5. P. e1416. URL: <https://doi.org/10.1097/txd.0000000000001416> (date of access: 24.03.2024).
6. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018 р. № 2427-VIII : станом на 7 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text> (дата звернення: 24.03.2024).
7. Стеценко С.Г. Право на здоров'я як конституційна цінність . Публічне право. 2018. Спеціальний випуск. С. 170–175.

Стеценко С.Г., Сич Л.І. Правові засади розбудови національної системи трансплантології у контексті світових тенденцій розвитку

У статті окреслено сучасний світовий вектор розвитку сфери діяльності, пов'язаної з трансплантацією, шляхом встановлення основних факторів, які його обумовлюють: політичне та законодавче визначення донорства та трансплантації органів і тканин; архітектура організації донорства органів; моделі згоди та реєстри донорства.

Проаналізовано правові засади й обґрунтовано існуючу необхідність удосконалення організації і надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації в Україні шляхом встановлення одного з ключових факторів проблематики їх реалізації (невідповідності між встановленими засадами і вимогами та механізмами їх реалізації), а також, – основних недоліків процесу їх забезпечення, серед яких: розбалансованість діяльності; відсутність системного підходу і стратегічного планування; дисбаланс і невідповідність розвитку одних елементів відповідно до інших; низький рівень охоплення і слабкий вплив держави на суспільну думку в контексті формування позитивного ставлення до культури донорства; майже відсутнє і слабе наукове та експертно-аналітичне обґрунтування теперішнього стану і впроваджуваних змін.

На основі здійсненого аналізу надано пропозиції щодо розвитку і удосконалення організації і надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації в Україні відповідно до світових тенденцій, в контексті розбудови національної системи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації як системного явища, в якому структурні складові (підсистеми, елементи, методи, засоби, інструменти тощо) об'єднані єдиною метою функціонування – організація і надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації в нашій країні, – а складовими такої системи є: організаційно-правова; економічна; соціальна; іміджева; міжнародне співробітництво України у сфері діяльності, пов'язаної з трансплантацією.

Ключові слова: трансплантологія, медичне право, світові тенденції розвитку, медична допомога, правові засади.

Stetsenko S., Sych L. Legal basis for the development of the national system of transplantology in the context of global development trends

The article outlines the current global vector of development of the transplantation-related activities by identifying the main factors that determine it: political and legislative definition of organ and tissue donation and transplantation; architecture of organ donation organisation; consent models and donation registers.

The author analyses the legal framework and substantiates the existing need to improve the organisation and provision of medical care with the use of transplantation in Ukraine by identifying one of the key factors in the problem of their implementation (discrepancy between the established principles and requirements and mechanisms for their implementation), as well as the main shortcomings of the process of their provision, including: imbalance of activities; lack of a systematic approach and strategic planning; imbalance and inconsistency of development of some elements in accordance with others.

On the basis of the analysis, the author provides proposals for the development and improvement of the organisation and provision of medical care with the use of transplantation in Ukraine in accordance with global trends, in the context of building a national system of medical care with the use of transplantation as a systemic phenomenon in which the structural components (subsystems, elements, methods, means, tools, etc.) are united by a single purpose of functioning – the organisation and provision of medical care with the use of transplantation in our country – and the components of such.

Key words: transplantology, medical law, world trends in development, medical care, legal framework.

